

Accesul populației cu venituri mici la un consum minim decent în România – Notă de cercetare

Mariana Stanciu

Adina Mihăilescu

Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română

Abstract: *Large categories of population from Romania achieve relative low incomes by their daily economic activity. But the low incomes of a great proportion of the population become even a greater social problem when it is present in a social context of a higher degree of income inequality at the national and European level. The analysis of the actual income inequality from Romania, by the Gini coefficient dynamics, by observing the distribution of the different types of households over the income deciles, or by the prevalent structural and quantitative characteristics of the income deciles, creates an eloquent vision on the economic perspectives of the Romanian employment and on the persistent condition of poverty among the majority of the employed people. The relative low purchasing power of these categories of population is assessed through the comparison between the total level of income gotten by these kinds of households with the correspondent value of the minimum basket of consumption. The minimum basket of consumption (the decent minimum basket of consumption and the subsistence one) used in this context is a methodological instrument designed by the normative method inside the Research Institute for Quality of Life from Bucharest. The article is using too, some data published by the National Institute of Statistics, Eurostat and other authorized sources.*

Keywords: implied income policies; purchasing power; significances.

Cuvinte-cheie: politici de venit implicate; putere de cumpărare; semnificații.

Introducere

Dincolo de retorica politică din România vizând piața muncii din ultimele două decenii, rămâne totuși realitatea incontestabilă a reducerii masive a locurilor de muncă și a angajării, ce a determinat diminuarea substanțială, pe termen lung, a nivelului deja scăzut (din perspectivă europeană) al veniturilor populației majoritare. Așadar, prin consecințele lor directe, poli-

ticile aplicate metodic pe piața muncii din România s-au dovedit cel puțin noneconomice, dacă nu chiar voit antisistemice. Datele privind evoluția ocupării, a angajării și salarizării muncii din România ultimelor două decenii evidențiază situația critică a nivelului general de venit al populației și precaritatea standardului de viață majoritar. În plus, de mai bine de un deceniu, populația care lucrează în România trebuie să suporte taxe împovărătoare pentru a

* Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România. E-mail: marianaIstanciu@yahoo.com.

** Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România. E-mail: adina.mihailescu@yahoo.com.

susține o administrație de stat relativ costisitoare și o protecție socială slab focalizată pe nevoile sociale reale. Pe de altă parte, cei care investesc în economie suportă, în condiții de asistență financiară bancară extrem de dificile, costuri relativ ridicate ale proceselor de producție, ceea ce încurajează corupția și munca la negru. În asemenea condiții, veniturile diferitelor categorii de populație din România, colectează toate efectele incompetenței politice și ale ineficienței economice. Veniturile standard ale diferitelor categorii de familii, gospodării, salariați, pensionari, agricultori ș.a. constituie indicatori relevanți pentru măsurarea calității vieții și a sărăciei, îndeosebi dacă acestea sunt comparate cu coșul minim decent de consum, calculat în Institutul de Cercetare a Calității Vieții din București. Acest instrument metodologic este elaborat prin metoda normativă și este calculat în ICCV, începând din anul 1990 până în prezent. În acest articol vom prezenta sintetic evoluția contextului social economic național, care a determinat persistența pe termen lung a unui nivel relativ scăzut al veniturilor populației din România, în special al celor provenind din

muncă, după aceea vom analiza gradul și profilul ocupațional al inegalității veniturilor și vom afla cine obține venituri mici din muncă în România, iar în final vom prezenta puterea de cumpărare a gospodăriilor cu venituri mici, prin raportarea veniturilor anumitor tipuri de gospodării (familii) la valoarea corespunzătoare a coșului minim de consum.

Reducerea masivă, pe termen lung, a premiselor naționale de angajare în muncă a populației

După intervalul 1990-2000 când, sub justificarea trecerii la economia de piață, peste 1.000 de întreprinderi au fost eliminate din economia națională și în jur de 3,7 milioane locuri de muncă au fost desființate, criza din 2008-2011 a adus noi prejudicii pieței muncii din România – scăderea cu cca 10% a numărului de firme, de la 495.228 în anul 2009, la 447.091 în anul 2011, și scăderea cu 704.000 de persoane a populației ocupate (Pana, 2012).

Tabel 1: Rata de ocupare în unele țări europene în anii 2000 și 2010

Țara	Rata de ocupare 20-64 (% din grupa de vârstă)		
	Anul 2000	Anul 2010	Dinamica
UE 27	66,5	68,6	2,1
Belgia	66,3	67,6	1,3
Bulgaria	56,5	65,4	8,9
R. Cehă	70,9	70,4	-0,5
Danemarca	77,9	76,1	-1,8
Germania	68,7	74,9	6,2
Estonia	67,4	66,7	-0,7
Irlanda	70,1	64,9	-5,2
Grecia	62,1	64,0	1,9
Spania	60,6	65,5	1,9
Franta	67,4	69,1	1,7
Italia	57,1	61,1	4,0
Cipru	72,0	75,4	3,4
Ungaria	60,9	60,4	-0,5

Țara	Rata de ocupare 20-64 (% din grupa de vârstă)		
	Anul 2000	Anul 2010	Dinamica
Polonia	61,1	64,6	3,5
Portugalia	73,4	70,5	-2,9
România	70,5	63,3	-7,2
Slovenia	63,0	64,6	1,6
Suedia	76,3	78,7	2,4
M. Britanie	73,9	73,6	-0,3

Sursa: Pana, 2012

Diminuarea angajării în muncă a fost de 20,8% în micro-întreprinderi, 16,6% în întreprinderile mici, 29% în cele medii și cu 33,6% în cele mari. Sectorul privat a eliminat 500.000 de angajați, în special din industriile prelucrătoare, construcții și comerț.

Potrivit Institutului Național de Statistică – în România anului 2011, rata de ocupare pe piața muncii a populației active în vârstă de 20-64 ani (raportul procentual dintre numărul angajaților între 20 și 64 ani și populația totală de vârstă respectivă) era de 62,8%, net inferioară mediei UE (68,6%). Pentru grupa de vârstă 15-64 ani, rata de ocupare era de numai 59,3%. În trimestrul I 2012, rata de ocupare a populației în vârstă de 20-64 ani, a scăzut și mai mult – la 62,3%, mult sub ținta europeană de 70%, stabilită în cadrul Strategiei Europa 2020.

Unele estimări (Albu și Voinea, 2012) susțin că în martie 2011, în România muncceau la negru circa 2,9 milioane persoane, adică 31,4% din totalul populației angajate.

În anul 2010, numărul total de salariați era de 3.554.000 din care 2.680.000 de femei, (INS, 2011). Distribuția salariaților pe ramuri era următoarea: 1.024.000 în industrie (821 mii în industria prelucrătoare, 75 mii în industria de distribuție a apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, 73 mii în industria energetică, 55 mii în industria extractivă), 565 mii în comerț și repararea de autovehicule, 283 mii în administrația

publică, apărare și asigurări sociale din sistemul public, 351 în serviciile de educație și învățământ, 264 mii în construcții, 255 în serviciile de sănătate, 200 mii în transporturi și depozitare, 123 mii în serviciile de administrație și suport, 89 mii în intermediere financiară și asigurări, 84 mii în activități profesionale, științifice și tehnice, 82 mii în informații și comunicații, 82 mii în hoteluri și restaurante, 61 mii în servicii culturale și alte servicii, 15 mii în tranzacții imobiliare.

Raportul de dependență economică (numărul persoanelor inative și în șomaj la 1.000 persoane active), în trimestrul IV 2011, era destul de ridicat – 1.362 %. Populația activă a României era de 9,793 milioane persoane, din care 9,042 milioane persoane erau ocupate și 751.000 persoane erau șomeri. Rata de ocupare a tinerilor (15-24 ani) era foarte scăzută – 23,1%, iar rata șomajului, de 25,4%, unul din patru tineri dorind să lucreze, dar negăsindu-și un loc de muncă (INS, 2012b).

Nivelul general al inegalității veniturilor

Când se situează între anumite limite, inegalitățile veniturilor populației din orice țară pot genera efecte concurențiale pozitive, motivând suplimentar angajarea în muncă. Dincolo de limitele respective însă, inegalitățile din sfera veniturilor pot avea

efecte contraproductive sau chiar de destabilizare socială.

Deși estimarea inegalităților de venit din România prin indicele Gini (valoarea zero a indicelui indică egalitatea perfectă a veniturilor, iar valoarea 1 – concentrarea întregului venit la un singur agent economic) este oarecum discutabilă, din cauza cuantificării aproximative a veniturilor generate prin producția proprie a gospodăriilor populației (ce are ponderi anuale relativ ridicate comparativ cu țările europene), dar și din cauza subreprezentării veniturilor reale în veniturile totale, totuși indicele Gini poate oferi o imagine sugestivă și pentru situația din România.

În intervalul 2005-2012, România a înregistrat valori ale indicelui Gini superioare mediei țărilor UE 27, ceea ce semnifică existența unei polarizări mai pronunțate a veniturilor populației, în condițiile existenței unor mentalități mai pronunțat egalitariste în societatea românească decât în alte țări europene. Cel mai ridicat nivel al inegalității veniturilor a fost înregistrat în anul 2007 – 37,8, la acel moment România fiind și țara cu cel mai ridicat nivel al inegalității veniturilor din Europa. Intrarea României în UE și reducerile salariale din anul 2010 au mai temperat această tendință.

Tabel 2: *Dinamica indicelui Gini – România comparativ cu media europeană, în intervalul 2005-2012*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
UE 27	30,6	30,3	30,6	30,9	30,5	30,5	30,8	30,4
România	31,0	33,0	37,8	36,0	34,9	33,3	33,2	33,2

Sursa: Eurostat, 2013.

Cine obține venituri mici în România

De-a lungul timpului, numeroase analize centrate pe studierea ocupării sau a fenomenului sărăciei au pus în evidență, prin diverse metode, categoriile de populație defavorizate pe piața muncii din România. Dar spațiul social predilect al veniturilor foarte mici poate fi identificat cu precizie și prin analiza caracteristicilor socio-ocupa-

ționale dominante ale segmentelor de populație integrate în primele 4-5 decile de venituri. Distribuția gospodăriilor și persoanelor din gospodării, pe decile de venit, ajută și la punerea în evidență a inegalității veniturilor realizate de diferite categorii de populație. Principalii indicatori salariali pe economia națională – salariul mediu și salariul minim pe economie prezentau următoarele valori în anul 2011 (tabel 3).

Tabel 3: *Salariul mediu și salariul minim pe economie în anul 2011*

Indicator	Valoare brută, lei	Valoare netă, lei	Curs mediu în euro	Valoare medie netă pe an (€)
Salariul mediu pe economie	2.022	1.504	4,2379	354,89
Salariul minim pe economie	670	540		127,42

Sursa: Wikipedia, 2011a, 2011b.

Tabel 4: Distribuția gospodăriilor și persoanelor din gospodării, pe decile, în anul 2011 (%)

Gospodării de (100 %)	Decila de venit pe o persoană (lei)									
	D.1 – până la 241 lei	D.2 – 241- 360 lei	D.3 – 360- 456 lei	D.4 – 456- 556 lei	D.5 – 555- 654 lei	D.6 – 654- 763 lei	D.7 – 763- 900 lei	D.8 – 900- 1082 lei	D.9 – 1082- 1434 lei	D.10 – peste 1434 lei
Total gospodării (g)	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Total persoane (p)	14,6	12,0	10,0	10,0	9,9	9,1	9,3	8,9	8,5	7,7
Salariați (g)	1,7	4,8	6,2	7,8	8,6	9,4	11,9	13,9	15,9	19,8
Salariați (p)	3,0	6,9	7,8	9,0	10,0	10,2	12,2	13,0	13,4	14,5
Agricultori (g)	47,2	20,2	10,1	7,8	4,8	3,2	2,2	1,6	1,4	1,5
Agricultori (p)	54,4	19,6	8,1	6,5	3,9	2,5	1,6	1,3	1,1	1,0
Șomeri (g)	26,2	19,9	13,7	12,9	8,8	7,1	4,4	2,4	3,0	1,6
Șomeri (p)	30,2	21,7	13,0	12,5	8,3	6,5	3,2	1,3	2,1	1,2
Pensionari (g)	4,9	9,6	12,5	12,4	12,8	12,9	11,3	10,2	8,5	4,9
Pensionari (p)	8,9	11,9	12,1	12,5	12,5	11,1	19,6	8,9	7,4	4,1

Nota: p = persoane, g = gospodării

Sursa: INS, 2012a.

Așadar, salariul minim net pe economie din anul 2011 se încadra cam la nivelul decilelor 4-5, iar salariul mediu net pe economie se încadra la nivelul decilei a 10-a. Acest fapt arată că peste 90% din populația României realiza venituri sub valoarea salariului mediu pe economie, care nu depășea în jur de 355€ pe lună.

Nivelul maxim al *câștigului salarial mediu* din România a fost atins în anul 2008, acesta fiind menținut în 2009, dar ajustat în 2010, cu peste 10%. După mărirea salarială din momentul intrării României în UE, în pofida aparențelor date de evoluția în lei, *salariul mediu net* a scăzut în termeni reali, menținându-se sub cel aferent anului 2008 (355 euro), chiar și în anul 2012.

În ceea ce privește salarizarea cu salariul minim, în aprilie 2012, România era singura țară din UE în care, aproape un sfert dintre angajați primeau încă, pentru munca lor, salariul minim (Dragomir, 2012).

Diminuarea veniturilor totale ale populației în perioada de criză. Comparativ cu anul 2005, în anul 2010, ca efect al reducerilor salariale și al reducerii ocupării pe fondul crizei economico-financiare, a avut loc scăderea ponderii tuturor categoriilor de *venituri bănești* realizate de populație, cu excepția veniturilor realizate din prestațiile sociale. Ponderea veniturilor din prestații sociale a crescut între 2005 și 2010, de la 25,7 la 30,6% (tabel 5).

Tabel 5: Structura veniturilor bănești în anii 2005, 2010 și 2011 (%)

Categorie de venit	2005	2010	2011
Salarii brute și alte drepturi salariale	59,4	58,8	59,6
Venituri din agricultură	5,0	3,3	3,8
Venituri din activități neagricole independente	4,1	3,3	3,1
Venituri din prestații sociale	25,7	30,6	29,2
Alte venituri	5,8	4,0	4,3

Sursa: INS, 2011, 2012a.

Veniturile populației din România au resimțit efectele crizei financiare internaționale începând cu anul 2010, când **veniturile totale ale gospodăriilor** au scăzut față de 2009, dar puternic diferențiat pe categorii

socio-ocupationale. Reduceri mai mari au suportat veniturile agricultorilor, în timp ce veniturile pensionarilor și ale șomerilor au crescut ușor.

Tabel 6: Caracteristici structurale dominante ale decilelor de venituri

Decila 1	Decilele 2, 3, 4	Decilele 5, 6	Decilele 7, 8	Decilele 9, 10
Cuprinde: - cea mai mare pondere a persoanelor, ca decilă unitară 14,6%; - o pondere relativ ridicată a <u>șomerilor</u> (persoane – 30,2%); - cea mai mare pondere a <u>agricultorilor</u> (persoane – 54,4%), (gospodării – 47,2%).	Cuprind: - cea mai mare pondere a <u>somerilor</u> (persoane – 47,3%); - o pondere relativ mare a <u>agricultorilor</u> (persoane – 38,1%); - cea mai mare pondere a <u>pensionarilor</u> (persoane – 36,5%), (gospodării – 34,5%).	Cuprind : - o pondere relativ mare a <u>pensionarilor</u> (persoane – 23,6%); - o pondere relativ mare a <u>salariaților cu salariul minim pe economie</u> (persoane – 20,2%).	Cuprind: - o pondere relativ mare a <u>pensionarilor</u> (persoane – 28,5%); - o pondere relativ mare a <u>salariaților</u> (persoane – 25,2 %).	Cuprind: - cele mai mici ponderi ale persoanelor – 8,5%, și ca decile unitare – 7,7%; - cea mai mare pondere a <u>salariaților (gospodării – 45,7%);</u> (persoane – 27,9%).

Gospodăriile cu mai mulți membri dispun de cele mai mici venituri totale/persoană și de cele mai mici venituri/persoană în bani. Aceștia însă, nu le revin, în toate

cazurile, așa cum ar fi fost de așteptat, cele mai ridicate ponderi ale veniturilor provenind din prestațiile sociale (gospodăriile cu cinci sau cu șase membri).

Tabel 7: Veniturile totale ale gospodăriilor, grupate după numărul persoanelor din componență în anul 2011

	Total gospodărie	Gospodării cu:					
		1 persoană	2 persoane	3 persoane	4 persoane	5 persoane	6 sau mai multe persoane
Venituri totale (lei)	839,5	1.111,4	1.083,1	953,1	753,3	636,9	479,4
		procente					
Venituri bănești	81,7	81,2	82,8	86,0	81,0	75,1	73,2
C/val. venituri în natură obținute de salariați sau beneficiarii de prestații sociale	1,8	1,7	1,4	1,8	2,2	2,0	2,1
C/val. consumului de produse din resurse proprii	16,5	17,1	15,8	12,2	16,8	22,9	24,7

Cea mai scăzută pondere a contravalorii consumului de produse din resurse proprii revine familiei de trei persoane (12,2%),

ponderea respectivă fiind dublă pentru familia de șase persoane (24,7%).

Tabel 8: *Veniturile totale ale gospodăriilor pe decile în anul 2011 (total gospodării)*

Categoriile de venituri	Decila de venit total pe o persoană (lei)									
	D.1 – până la 241 lei	D.2 – 241-360 lei	D.3 – 360-456 lei	D.4 – 456-555 lei	D.5 – 555-654 lei	D.6 – 654-763 lei	D.7 – 763-900 lei	D.8 – 900-1.082 lei	D.9 – 1.082 - 1.434 lei	D.10 – peste 1.434 lei
Lei lunar pe o gospodărie										
Venituri totale	1.256	1.618	1.652	1.931	2.140	2.168	2.552	2.780	3.289	4.785
procente										
Venituri bănești	50,3	62,5	68,8	73,3	78,8	83,4	85,0	88,5	90,3	93,1
Produse în natură obținute prin salariu sau prin prestații sociale	1,8	1,4	1,5	1,7	1,8	1,8	2,1	2,3	2,1	1,6
Consum agricol din resurse proprii	47,9	36,1	29,7	25,0	19,4	14,8	12,9	9,2	7,6	5,3

Intervalele de venit sunt exprimate în prețurile lunii ianuarie 2011.

Sursa: INS, 2012a.

Tabel 9: *Caracteristici de quantum ale decilelor de venituri în anul 2011*

Decila 1	Decilele 2, 3, 4	Decilele 5, 6	Decilele 7, 8	Decilele 9, 10
Cuprinde: - cea mai mică pondere a veniturilor bănești – 50,3%; - cea mai mare pondere a contravalorii consumului de produse agricole din resurse proprii – 47,9%.	Cuprind ponderi mari ale contravalorii consumului de produse agricole din resurse proprii.	Cuprind ponderi mai mari ale contravalorii veniturilor în natură obținute de salariați sau din prestațiile sociale 1,8%, comparativ cu D. 2-4 – 1,4%, 1,5%, 1,7%.	Cuprind cea mai mare pondere a contravalorii veniturilor în natură obținute de salariați sau din prestațiile sociale D.8 – 2,3%.	Cuprind: - cea mai mare pondere a veniturilor bănești – 93,1% la cele mai mari venituri ale gospodăriei 4.785 lei D.10; - ponderi mai mari ale contravalorii veniturilor în natură obținute de salariați sau din prestațiile sociale D.9 – 2,1%, față de D.1-6 (sub 1,8%).

Coșul minim decent de consum și puterea de cumpărare a populației cu venituri mici

Începând din anul 1990, în cadrul ICCV, sunt calculate valorile *coșului minim de consum* aferente, respectiv, unui *stan-*

dard minim de viață decent (MD) și unui *minim de subsistență (MS)*. În intervalul 1990-1999 colectivul a fost inițiat și condus de dr. Gheorghe Barbu, după care, din anul 1999 până în prezent, calculul diferitelor variante ale coșului de consum și actualizarea periodică a bazei de date fost efectuată de dr. Adina Mihăilescu (v. și Adina

Mihăilescu *Analiza comparativă a puterii de cumpărare a veniturilor populației României cu a altor țări europene*, în Mariana Stanciu (coord.), *Standardul de viață al populației din România*, Raport anual de cercetare științifică, Arhiva ICCV 2013).

Coșul minim decent de consum este conceput astfel încât să acopere necesarul minim indispensabil de resurse pentru *consumul curent* (alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, locuință, servicii), *educație și formare profesională, statut și integrare socială* al persoanei și familiei.

Coșul de subzistență vizează doar susținerea dimensiunii biologice a persoanei,

respectiv familiei, fără a avea în vedere trebuințele de integrare socială ale acestora. Familiile cu venituri situate sub valoarea *coșului minim decent de consum* trăiesc în *sărăcie relativă*, iar cele cu venituri sub *minimul de subzistență* trăiesc în *sărăcie severă*.

Tipurile de familii la care se referă prezentul articol sunt:

- familia de doi salariați cu doi copii în întreținere din urban;
- familia de doi agricultori activi cu doi copii în întreținere din rural;
- familia de pensionari din urban.

Tabel 10: Valoarea coșului minim de consum aferent familiei de salariați cu doi copii din urban/rural și familiei de pensionari din urban, în intervalul 1990-2013

Anul/Coșul în lei pentru:	1990	1991	1992	1993	1994	1995
doi salariați cu doi copii în urban	5.512	19.435	57.147	236.940	447.416	555.670
doi salariați cu doi copii în rural	4.895	17.221	50.802	210.829	398.467	494.099
doi pensionari în urban	2.373	8.305	24.418	101.335	190.509	236.603

Anul/Coșul în lei pentru:	1996	1997	1998	1999	2000
doi salariați cu doi copii în urban	805.512	2.164.148	3.186.428	4.803.577	6.864.627
doi salariați cu doi copii în rural	716.443	1.927.233	2.833.032	4.277.879	6.117.367
doi pensionari în urban	341.393	917.221	1.350.491	2.075.412	2.965.900

Anul/Coșul în lei pentru:	2001	2002	2003	2004
doi salariați cu doi copii în urban	8.576.128	10.381.345	12.035.649	13.321.314
doi salariați cu doi copii în rural	7.648.482	9.249.459	10.723.396	11.868.883
doi pensionari în urban	3.985.425	4.824.332	5.593.109	6.190.574

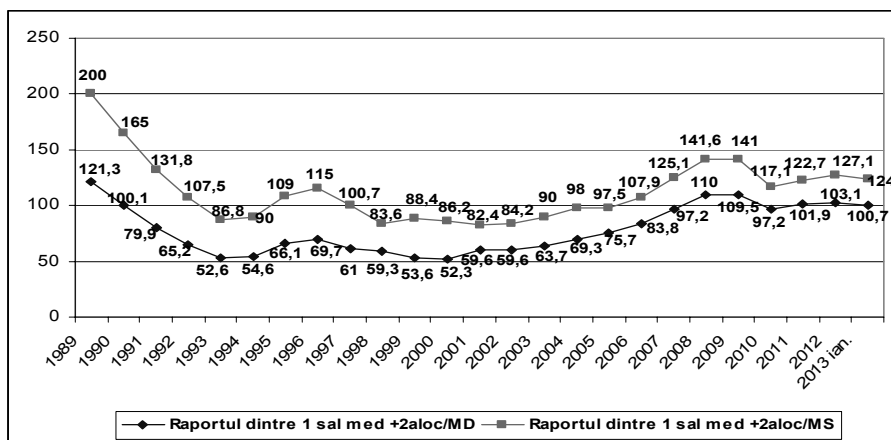
Anul/Coșul în lei pentru:	2005	2006	2007	2008	2009
doi salariați cu doi copii în urban	1.469	1.538	1.642	1.761	1.879
doi salariați cu doi copii în rural	1.270	1.331	1.424	1.519	1.621
doi pensionari în urban	702	736	787	843	901

Anul/Coșul în lei pentru:	2010	2011	2012	2013
doi salariați cu doi copii în urban	2.064	2.131	2.240	2.293
doi salariați cu doi copii în rural	1.662	1.721	1.806	1.848
doi pensionari în urban	1.281	1.326	1.392	1.424

Cel mai puternic afectate de nivelul relativ scăzut al salarizării din România sunt familiile cu copii în întreținere.

Chiar și în condițiile existenței unui *salariu mediu net*, la nivelul lunii ianuarie

2013, o asemenea familie rezidentă în urban, abia își putea acoperi trebuințele minimului de consum decent (100,7% în ianuarie 2013), ceea ce nu a reușit, de exemplu, în intervalul 1991-2008, sau între anii 2010 și 2011.

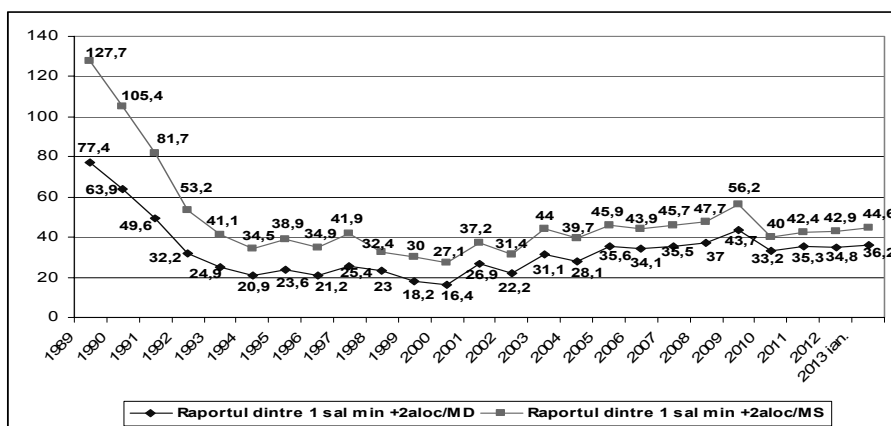

MD-minimul decent de trai, MS-minimul de subzistență.

Figura 1: Raportul dintre un salariu mediu net plus 2 alocații pentru copii și minimul decent de trai, respectiv minimul de subzistență, al familiei de 4 persoane din urban, în perioada octombrie 1989-ianuarie 2013

Cu atât mai puțin, un salariu minim nu a putut satisface trebuințele unui standard de viață decent aferente oricărui tip de familie de-a lungul ultimilor 23 de ani. În fapt, pentru familiile cu un salariu minim pe

economie, standardul minim decent de viață, a rămas la nivel de aspirație chiar și în ianuarie 2013, când acoperirea coșului minim de consum se realiza în proporție de 36,2% (Figura 2).

MD-minimul decent de trai, MS-minimul de subzistență.

Figura 2: Raportul dintre un salariu minim plus 2 alocații pentru copii la minimul decent de trai, respectiv minimul de subzistență al familiei de 4 persoane din urban, în perioada octombrie 1989-ianuarie 2013

Un salariu minim nu poate satisface nici măcar trebuințele coșului de subzistență al familiei de 2 adulți având doi copii în

întreținere, începând din anul 1991 până în prezent, acestea fiind acoperite doar în proporție de 44,6% în ianuarie 2013

(Figura 2). Cât despre trebuințele minimului decent, acestea au rămas, pe tot parcursul ultimilor 23 de ani, doar de domeniul aspirației (acoperire MD – 16,4 % în anul 2001 și 36,2% în ianuarie 2013).

O situație economică destul de dificilă au avut și au încă și salariații din agri-

cultură. În iulie 2013, un salariu minim net din agricultură acoperea trebuințele unei familii rurale de doi adulți cu doi copii în îngrijire, doar în proporție de 44,8% pentru standardul minim decent de viață.

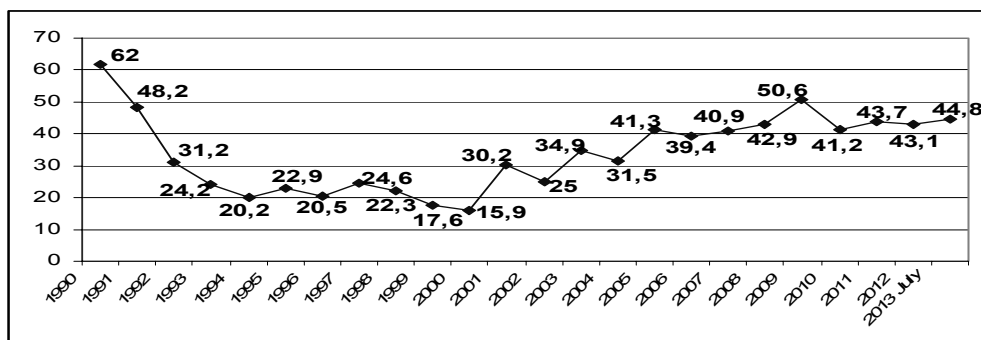
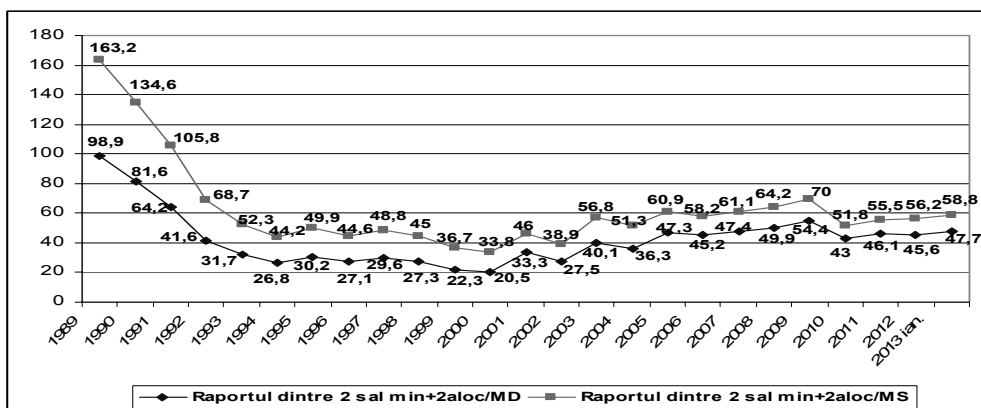

Figura 3: Raportul dintre un salariu minim net din agricultură plus două alocații pentru copii și minimul decent de trai, aferent familiei de patru persoane din rural

O situație economică destul de dificilă au și familiile cu copii care dispun de două salarii minime, în urban.

Deci, o familie nucleară în care ambii adulți sunt angajați în muncă, dar sunt

salarizați cu salariul minim pe economie, nu-și poate satisface trebuințele minime ale unui trai decent, nici măcar cât ar reuși o familie similară dar dispunând de un salariu mediu pe economie.

MD-minimul decent de trai, MS-minimul de subzistență.

Figura 4: Raportul dintre 2 salarii minime plus 2 alocații pentru copii și minimul decent de trai, respectiv minimul de subzistență, din urban, în perioada octombrie 1989-ianuarie 2013

În România ultimilor 23 de ani, angajarea în muncă la nivelul salariului minim nu a permis desfășurarea unei vieți de familie normale și nici integrarea socială a membrilor unei familii cu copii. Iată de ce, în multe situații, persoanele aflate în asemenea situații vor prefera (în cel mai bun caz) să se angajeze (și) în alte activități, chiar neînregistrate fiscal, doar pentru a putea oferi familiei măcar o viață la limita supraviețuirii, dacă nu un trai decent. Un asemenea comportament economic devine ușor previzibil, fiind chiar de înțeles, când condițiile care îl determină persistă pe termen lung, ca în România.

Cuantumul pensiei. Pensionarii cu pensii mici și foarte mici (între 350 și 1.000 de lei) dețin cea mai ridicată pondere în numărul mediu total de pensionari. În trimestrul I 2012, ponderea acestora era de peste 70 % (CNPV, 2012).

Puterea de cumpărare a pensiilor. Chiar și pensionarii pentru limită de vârstă, având o pensie sub 740 de lei – adică 1.236.462 de persoane – au nevoie, cu siguranță, de ajutor economic pentru a trăi la nivelul minim decent și chiar la nivelul de subzistență.

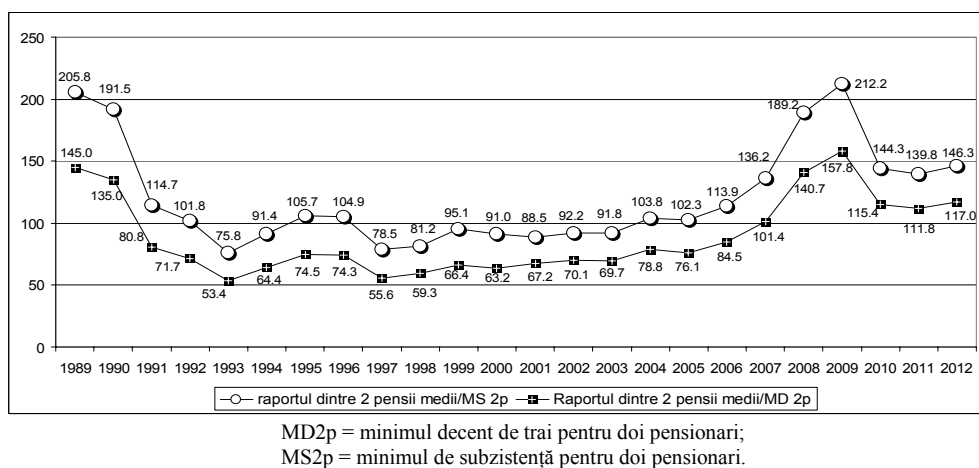

Figura 5: Raportul dintre două pensii medii de asigurări sociale de stat și minimul decent de trai, respectiv minimul de subzistență al familiei de 2 pensionari – urban

În Figura 5 se observă că înainte de anul 2007, vreme de foarte mulți ani, familia de pensionari nu și-a putut satisface trebuințele traiului minim decent, iar înainte de anul 2003, nici măcar pe acelea ale minimului de subzistență.

Pentru mulți dintre pensionarii cu venituri mici și foarte mici, s-a pus *problema acoperirii trebuințelor de supraviețuire*. Ei și-au putut permite cheltuielile aferente unui *trai decent* doar la nivel de speranță și aspirații. Situația a devenit ceva mai detensionată în jurul anilor 2008-2009, dar în

anii 2010-2012, criza financiară s-a resimțit din plin. Cuantumul preponderent foarte scăzut al pensiilor primite în prezent explică de ce pensionarii din România sunt nevoiți să muncească și după vârsta pensionării, în cea mai largă proporție comparativ cu pensionarii din alte țări ale UE.

Și pentru a înlătura eventualele suspiciuni metodologice privind evaluarea situației economice extrem de tensionate cu care se confruntă, de peste două decenii, categorii foarte largi de populație din țara noastră, vom pune și întrebarea dacă nu

cumva coșul calculat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții se dovedește mult mai generos decât cel aparținând INS.

Ca urmare, în cele ce urmează prezentăm situația comparării coșului conceput de ICCV cu cel conceput de INS (tabel 11).

Tabel 11: *Cheltuieli cuprinse în coșul minim decent de consum aferent familiei de salariați, respectiv, familiei de pensionari, din urban, în luna martie 2010 – comparație între metoda ICCV și metoda INS –*

Nr. crt.	Cheltuieli de consum pe articole	Minimul decent pentru o familie de doi salariați cu doi copii calculat după metoda ICCV		Consumul mediu lunar pentru o familie de salariați calculat după metoda INS		Minimul decent pentru o familie de doi pensionari calculat după metoda ICCV		Consumul mediu lunar pentru o familie de pensionari calculat după metoda INS	
		%	Valoare lei	%	Valoare lei	%	Valoare lei	%	Valoare lei
1	Alimente	48,0	942,0	44,8	1.079,7	42,1	515,0	48,7	610,9
2	Îmbrăcăminte/Încălțăminte	6,6	128,7	5,7	137,4	4,5	55,0	4,0	50,2
3	Dotarea locuinței	3,4	66,1	4,0	96,4	4,1	50,0	4,2	52,7
4	Transport	7,7	150,9	7,0	168,7	8,2	100,0	4,1	51,4
5	Servicii culturale	2,6	50,4	4,2	101,2	2,1	26,0	3,1	38,9
6	Igienă personală	3,1	60,9	-	-	1,6	20,0	-	-
7	Reparații, întreținere îmbrăcăminte și încălțăminte	0,7	13,9	-	-	1,6	20,0	-	-
8	Cheltuieli cu locuința*	17,5	344,5	24,3	585,6	20,0	245,0	24,2	303,5
9	Cheltuieli cu medicamente**	1,4	27,6	2,1	50,6	6,7	81,9	7,0	87,8
10	Fond de siguranță	9,0	179,0	-	-	9,1	111,0	-	-
11	Diverse	-	-	7,9	190,4	-	-	4,7	58,9
Total		100,0	1.964	100,0	2.410	100,0	1.224	100,0	1.254,3

* În capitolul de cheltuieli pentru locuință au fost incluse și cheltuielile de poștă și telecomunicații, plus cheltuielile cu articolele de papetărie.

** La capitolul cheltuieli cu medicamente au fost introduse valorile INS referitoare la cheltuielile medii lunare pe gospodărie cu medicamente de uz uman – Tab.28/p.66 Cheltuieli pentru cumpărarea de mărfuri nealimentare, pe categorii de gospodării, în trim. III 2009, *Veniturile și consumul populației trim. III 2009*, INS, București, 2010. Datele INS au fost culese din *Buletinul Veniturile și consumul populației, trim. I/2010*, tab.14/p.41.

Sursa: pentru datele INS (2010): *Buletinul Veniturile și consumul populației, trim. III 2009*, tabelul 14/p.48.

La rubrica de total se poate observa că atât coșul minim aferent familiei de salariați cât și cel aferent familiei de pensionari, din urban, au valori ușor mai scăzute în varianta ICCV. Coșul ICCV însă acoperă trebuințele de consum ale populației într-un mod mai echilibrat, varianta INS a acestuia consemnându-le potrivit declarațiilor populației care trăiește în sărăcie.

Concluzii

Prin acest articol ne-am propus semnarea unei probleme sociale, ce trenează de 25 de ani, cu impact capital asupra premiselor de bază ale generării bunăstării economice din țara noastră: accesul relativ scăzut, pe scară socială largă, la coșul minim decent de consum, cel care condițio-

nează participarea pe piața muncii și integrarea socială normală a familiilor. În acest scop, am prezentat raporturile ce se constituie în prezent, în planul nivelului de venit și al puterii de cumpărare a familiilor de salariați, agricultori și pensionari. Coșul minim de consum utilizat în acest context a fost elaborat prin metoda normativă, deoarece aceasta permite luarea în calcul a unui mix echilibrat al trebuințelor de consum pentru categorii diferite de familii sau gospodării.

Angajații de pe piața muncii pot întâmpina unele situații dificile, generate, de regulă, prin diverse restructurări economice, prin operarea unor reduceri salariale, prin iminența unor perioade de îmbolnăvire, șomaj sau altele. Veniturile obținute în asemenea perioade sunt, de obicei, mai mici, în multe cazuri foarte mici, ceea ce aduce familiile respective într-un nivel economic mult sub minimul necesar pentru supraviețuire și, cu atât mai mult, pentru o viață decentă. Cu totul anormală pentru o economie de piață însă, este situația existentă în România, unde chiar și populația activă, care obține în mod regulat venituri din muncă, de exemplu, un salariu minim pe economie, un salariu mediu pe economie sau o pensie medie pe economie continuă să trăiască în sărăcie cronică.

În ceea ce privește categoriile socio-ocupationale cele mai puternic afectate de obținerea prin muncă a unor venituri mici și foarte mici, probabilitatea cea mai ridicată ca o persoană să trăiască în sărăcie severă îi vizează în primul rând pe agricultori (persoane – 54,4%), (gospodării –

47,2%), acesta constituind încă un semnal, că, de exemplu, măsuri de genul neimpozitării unora sau altora dintre veniturile obținute din agricultură nu au contribuit prea mult la creșterea bunăstării agricultorilor din România. Pentru relansarea economică a agriculturii din țara noastră, și scoaterea din sărăcie a unei categorii sociale de populație atât de consistente, trebuie gândite și aplicate politici socio-economice mult mai inteligente.

Probabilitatea cea mai ridicată ca o persoană din România să trăiască în sărăcie relativă vizează patru categorii socio-ocupationale: șomerii (persoane – 47,3%); agricultorii (persoane – 38,1%), pensionarii (persoane – 36,5%) și salariații cu salariul minim pe economie (persoane – 20,2%).

La limita consumului minim decent se situează cam 28% dintre pensionari și 25% dintre salariații ce obțin salarii apropiate de salariul mediu pe economie.

Deși situația actuală a veniturilor populației din România necesită, desigur, o descriere și analiză statistică adâncită, de exemplu, pe ramuri ale economiei, totuși chiar utilizând doar datele existente, credem, pot fi formulate unele politici de venit care să amelioreze sensibil situația economică a multor familii. Un domeniu statistic mai precar analizat – inclusiv în articolul de față – este cel al populației care lucrează în sectorul agricol. Informații statistice suplimentare în această privință ar mări, cu siguranță, premisele formulării unor politici social-economice mult mai adecvate adresate acestui sector economic.

Bibliografie

Albu, L. și Voinea, L. (2012) *Economia informală și impactul ei asupra pieței muncii*. Blocul Național Sindical, în *Negru – culoarea muncii în România. Merită „albită” economia informală?*. Disponibil la <http://www.business24.ro/articole/munca>

+negru+romania. Accesat în 22 decembrie 2013.

Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice (CNPV) (2012) *Evoluția numărului de pensionari și a cuantumului pensiei din sistemul asigurărilor sociale de stat și*

- agricultori în trimestrul I 2012. Disponibil la <http://www.cnpv.ro/pdf/analize2012/Anexetrim1-2012.pdf>. Accesat în 12 septembrie 2013.
- Dragomir, R. (2012) Record pentru România: Singura țară în care un sfert dintre angajați primesc salariul minim. *Adevărul* 30 martie 2012. Disponibil la http://adevarul.ro/news/societate/record-romania-singura-tara-sfert-angajati-primesc-salariul-minim-1_50aec9c87c42d5a663a06c5a/index.html. Accesat în 22 decembrie 2013.
- Eurostat (2013) Gini coefficient of equivalised disposable income (source: SILC). Disponibil la <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&code=tessi190>. Accesat în 10 noiembrie 2013.
- Institutul Național de Statistică (2010) Buletinul Veniturile și consumul populației, trim. III 2009 (tabelul 14/p.48). București.
- Institutul Național de Statistică (2011) Anuarul Statistic al României 2010. București.
- Institutul Național de Statistică (2012a) Anuarul Statistic al României 2011. București.
- Institutul Național de Statistică (2012b), Comunicat de presă nr. 66, 27 martie 2012. Disponibil la http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/somaj/somaj_IVr_11.pdf București. Accesat în 20 decembrie 2012.
- Institutul Național de Statistică (2013) Anuarul Statistic al României, 2012. București.
- Pana, M. (2012) Din ce să crească economia? Eurostat: România – cea mai drastică scădere a ratei de ocupare, Curs de guvernare, 15.1.2012. Disponibil la <http://cursdegovernare.ro/din-ce-sa-creasca-economia-eurostat-romania-cea-mai-drastica-scadere-a-ratei-de-ocupare.html>. Accesat în 15 decembrie 2012.
- Wikipedia (2011a) Salariul mediu în economia României. Disponibil la http://ro.wikipedia.org/wiki/Salariul_meniu_%C3%AEn_economia_Rom%C3%A2niei. Accesat în 15 decembrie 2012.
- Wikipedia (2011b) Salariu minim pe economie. Disponibil la http://ro.wikipedia.org/wiki/Salariu_minim_pe_economie. Accesat în 15 decembrie 2012.